

De triomfboog van Titus.

<https://hdl.handle.net/1874/355731>

zec.

8

DE TRIUMFBOOG

VAN

TITUS.

Te ROTTERDAM, bij

M. WIJT & ZONEN,

1851.

[102]

DOOMED BY THE

THE

THE

DE TRIUMFBOOG VAN TITUS.

2 Corinthen III: 15 leest men: *Maar tot den huidigen dag toe, wanneer Mozes gelezen wordt, ligt een deksel op hun hart.* Deze woorden, welke Paulus van de Joden getuigde, kwamen mij in het afgelopen jaar dikwijls voor de aandacht. Op eenen schoonen herfstavond doolde ik in dat eenzame gedeelte van Rome rond, waar de boog van Titus, die van Septimius Sevèrus, en die van Constantijn zich midden in de Heidensche bouwvallen verheffen, als 't ware om de gedachte der Christenen daarbij te bepalen. Deze drie bogen schijnen op drie gewigtige tijdperken in de Christelijke geschiedenis te wijzen. De eerste kan ons leiden tot den uitgang van het Oude Verbond, waaruit de aanvang der nieuwe bedee-ling voortvloeide; de tweede hecht zich vast aan de schrikkelijke vervolgingen, welke de Christenen onder Septimius Sevèrus ondergingen, en de boog van Constantijn herinnert aan de zegepraal der Christelijke kerk over het Heidendom. De ondergaande

zon wierp hare laatste stralen over deze met duizend herinneringen vervulde plaats, en in het gezigt van zoo veel roem en zoo veel ijdelheid, zoo veel vernedering en ongeluk, gevoelde ik diep het nietige, van al wat met God en de eeuwigheid niet onafscheidelijk verbonden is.

Zoo peinzende over de schitterende begoocheling en het treurige wezen van dit leven, naderde ik langzaam den boog van Titus, toen ik een grijsaard en een jong meisje ontdekte, gezeten op een' der afgebrokene zuilen, onachtzaam daar henen geworpen, maar die aan *Rome*, zoowel de overblijfsels van zijnen vroegeren luister, als de zorgeloosheid zijner inwoners herinnert. Het jonge meisje, dat ik slechts zijdelings zien kon, trof mij door hare bleeke kleur en edel voorkomen. Zij scheen mij toe zestien of zeventien jaren jaren oud te zijn, en zat voorover te lezen, terwijl zij tusschenbeide eenen heimelijken blik rondom zich wierp.

De grijsaard scheen aandachtig naar haar te luisteren, en met de handen over elkander geslagen, wendde hij zich tot den boog van Titus met zulk eene doordringende uitdrukking van smart, dat ik onwillekeurig een stap nader kwam en daardoor ontdekte dat hij blind was. »Mijn kind, mijn Rachel," zoo hoorde ik den grijsaard in de fransche taal met eene zware stem spreken, »leg mij nu eens naauwkeurig uit, al wat gij op dezen boog vindt uitgedrukt."

»Hij is van marmer opgetrokken," antwoorde de dochter, »zijne zuilen zijn van de schoonste bouwtrant, en schijnen mij zoo door hare evenredigheid,

rijkdom en fraaiheid van beeldhouwwerk, als door bevalligheid en aanmerkelijke hoogte, zeer merkwaardig te zijn."

» Gij weet, mijn kind," hernam de grijsaard, „dat omtrent zeventig jaren na de geboorte van Jezus, het Joodsche volk tegen *Rome* in opstand was. Nero zond Vespasianus om hen te onderwerpen, zijn zoon Titus vergezelde hem. Maar Vespasianus werd door den dood van Nero genoodzaakt, deze onderneming te laten varen. Na veel verwarring en oneenigheden, werd Vespasianus door de legerhoofden als Keizer uitgeroepen, en toen hij zich naar *Rome* begaf om gehuldigd te worden, droeg hij het bevel over *Jeruzalems* beleg aan zijnen zoon Titus over. Na een' even lange als moorddadige strijd, namen zijne troepen eindelijk de door inwendige verdeeldheden reeds zoo jammerlijk geteisterde stad in. Men brak die tot den grond toe af, verbrandde, tegen het uitdrukkelijk bevel des Keizers, op den 10^{den} Augustus van het jaar LXX den zoo prachtigen tempel, en voerde eene menigte Joden gevangelijk naar *Rome*, waar, ter gedachtenis dier overwinning, deze boog ter eere van Titus werd opgericht."

» Mij dunkt ik zie hier op eene der voornaamste bogen de gevangenen voorgesteld," ging Rachel voort, » ik herken hen aan de smartelijke uitdrukking van hun gelaat; één van hen heeft de handen op den rug gebonden, en hoe verminkt ook zijn wezen is, draagt het nogtans de sporen der diepste verontwaardiging. Romeinsche soldaten, met lauieren gekroond, en dragende de zeven gouden

kandelaren en de tafel der toonbrooden, volgen de gevangenen”

»Deze gedenkstukken,» viel de grijsaard in, »werden door Titus uit den Jeruzalemschen tempel gevoerd. Ach!» voegde hij er zuchtende bij, »het is maar al te waar, het licht is van ons weggenomen, en nu wandelen wij in de duisternis! het hemelsche brood is ons ontzegd, en nu dolen wij in de woestijn!»

Ik werd bij het hooren dezer woorden levendig getroffen, en meende wel te kunnen raden, dat hij die zoo sprak, tot dat volk behoorde van ouds door God uitverkoren, om tot het einde der eeuwen sprekende getuige te zijn van zijne onwankelbare trouw, zoowel in de voltrekking zijner oordeelen, als in de vervulling zijner beloftenissen. Mijne blikken volgden die van het meisje, en staarden op de afbeelding van den gouden kandelaar, waarbij zich mijn hart verhief tot Hem, die het licht der wereld is, uit hemel nedergedaald om de duisternis te verdrijven, en degenen die in Hem gelooven het eeuwige leven te geven. Helaas! zeide ik, de gevangenen op dat beeldwerk gadeslaande, die daar zoo met diepe droefheid schenen voort te gaan; wat moet gij, zonen Jacobs, u ongelukkig gevoeld hebben, dat gij die heilige voorwerpen aan de dienst uwer Gods gewijd, thans in de handen der Heidenen zaagt; ongelukkigen, die gij niet begreep dat een veel kostelijker licht dan dat van dezen kandelaar van u was weggenomen, en dat door uwe eigene schuld! Had de Heer niet tot hen gezegd: »Nog een' kleinen tijd is het licht bij u lieden, wandelt

terwijl gij het licht hebt, opdat de duisternis u niet bevange." Mijn hart bloedde bij het aanschouwen van dit overblijfsel van het volk, weleer zoo groot, en zoo hoog bevoorregt, en nu over de geheele aarde verspreid en in duisternis omdolende. O! ik gevoelde het, hoe zwaar het een Jood moet vallen deze afbeeldingen te aanschouwen; ja! ik begreep het nu dat de Romeinsche Joden nog heden ten dage liever een' langen omweg maken, dan voorbij dezen boog henen te gaan, die hun val en vernedering zóó te aanschouwen geeft.

Mijne overdenkingen werden door de stem van het meisje afgebroken, die, na op den kandelaar met opmerkzaamheid gestaard te hebben, hernam: »Deze schijnt mij toe nog geheel ongeschonden te zijn, en getrouw, tot in de kleinste deelen, overeen te komen met de beschrijving, die wij in Mozes tweede boek, Exod. 25: 31-40, er van vinden. En dáár op gene zijde van den boog, dat is zeker de overwinnaar, staande in zijne met vier paarden bespannen zegekar. Daarachter volgt eene vrouwelijke gedaante, het schijnt mij toe dat het de Overwinning voorstelt, als hem volgende, terwijl de Faam hem vooruitgaat."

»Ach! zeide de grijsaard met bitterheid, »de oordeelen Gods en de leidingen der volken zijn ondoorgrondelijk."

»Zou het niet meer zijn," zeide Rachel eenigzins bedeesd, gelijk de Profeet zegt: »Mijne gedachten zijn niet ulieder gedachten, en uwe wegen zijn niet mijne wegen, spreekt de Heere. Want gelijk de hemelen hooger zijn dan de aarde, alzoo zijn mijne wegen hooger dan uwe wegen, en mijne gedachten dan ulieder gedachten."

Door deze aanhaling getroffen, nam ik een oogenblik van stilzwijgen waar om hen te naderen, en om den ouden man te bekennen dat ik eenige oogenblikken hun onderhoud had afgeluisterd. Ik voegde er bij dat wij landgenooten waren, en noodigde hen uit op nieuw te gaan zitten. Er is doorgaans, ik weet niet welk eene vertrouwelijkheid en aantrekking tusschen lieden die dezelfde taal spreken, als zij elkander op vreemden bodem ontmoeten. Nu ontving ik weldra eenige inlichtingen omtrent hunnen toestand.

Ik had mij niet bedrogen; het waren Joden; droevige omstandigheden hadden hen genoodzaakt hun vaderland te verlaten. De blindheid des vaders was voor het huisgezin de aanvang van vele beproevingen geweest, en diepe smart over den dood eener veelgeliefde moeder had bij de dochter treurige teekenen eener borstkwaal geopenbaard; de geneesheeren hadden geraden den winter in eene zachtere luchtstreek te gaan doorbrengen. Te *Rome* gekomen zijnde, waren zij door een' vreemdeling ontvangen, dien ik bij name kende, en aan wie zij zeer bijzonder aanbevolen waren."

»Hij is het," zeide het joodsche meisje, die mij aangemoedigd heeft aan den wensch mijns vaders te voldoen, en hem naar deze eerepoort te geleiden."

»Maar alvorens gij dit beeldwerk uitlegdet, hield gij u met lezen bezig," hernam ik.

»Ja, Mevrouw," hernam zij, »mijn vader verlangde de liederen van de gevangenen uit *Babel* te hooren."

»O, Mevrouw," viel de grijsaard in, »gij kunt niet begrijpen welk eene zachte en te gelijk bittere droef-

geestigheid ik er vind die verhevene woorden hier te hooren: »Als aldaar die ons gevangen hielden de woorden eens lieds van ons begeerden, en zij die ons over hoop geworpen hadden, vroegen, zeggende: Zingt ons een van de liederen Sions, antwoordden wij: Hoe zouden wij een lied den Heere zingen in een vreemd land?"

De Israëliet zeide deze woorden van den Psalm, met eene sombere, maar te gelijk welluidende stem, op, terwijl de tranen zijne geslotene oogen ontrolden. Ik overpeinsde ze in stilte, en de profetische woorden van den Apostel Paulus, die mij reeds vroeger voor de aandacht waren, verlevendigden zich weder.

»Helaas! ja," dacht ik, »ook nu nog ligt het deksel op hun hart, en het is nog te vergeefs dat zij Mozes en de profeten hooren."

Ik peinsde over de meest geschikte woorden, die mij, zonder den Jood in zijne vooroordeelen te beleedigen, gelegenheid zouden geven, om hem, en het lied, en de gevolgtrekkingen die hij er uit afleidde, uit het regte oogpunt te doen beschouwen, toen Rachel, die mij eenige oogenblikken opmerkzaam had gade geslagen, in hevige gemoedsbeweging uitriep; »Gij zijt zonder twijfel eene christin, Mevrouw? gij herinnert mij zoo geheel aan eene fransche dame, vriendin mijner moeder..."

»Ja waarlijk, ik ben eene christin," antwoordde ik; maar gij spreekt daar van eene christelijke vriendin, en gij hebt mij verhaald van de vriendschap, die er tusschen ulieden en die vreemdeling bestaat, die eene opregte discipelin van den Heer Jezus is; ik begrijp dit niet; want ik meende dat

uw volk degenen die in dien Heer geloofden eenen fellen haat toedroegen?"

»Hoe zouden wij haten die ons weldoen?" hernam zij, terwijl een sterke blos haar gelaat bedekte. »O! Mevrouw, ik heb mijne moeder zien sterven, kalm, onderworpen en getroost, en deze zalige zielrust onder alle ongelukken, was zij aan die christelijke vriendin, van welke ik u sprak, verschuldigd."

»Was uwe moeder dan eene christin geworden? en gij, mijn kind, welk is uw geloof?" vroeg ik met klimmende belangstelling.

Het meisje zweeg; hare verlegenheid en het ernstige en achterhoudende gelaat van haren vader deden mij gevoelen dat mijne vragen te dringend geweest waren.

Er volgde een oogenblik van stilte; de oude man stond op, en gaf zijne dochter een teeken dat hij wenschte te vertrekken.

»Nog een oogenblikje," hernam ik, toen ik bemerkte dat zij opstond; »naauwelijks ken ik u, en hoewel wij van geloof verschillen, zoo gevoel ik mij nogtans tot ulieden aangetrokken. Zeg mij, kan ik u ook van eenige dienst zijn?"

De grijsaard liet het hoofd droevig zakken: »Nee Mevrouw," zeide hij; »de dag nadert waarop mij niets overblijft dan te sterven."

»Maar dat sterven," sprak ik, door een onwederstaanbaar gevoel gedreven, »zal voor u verschrikkelijk zijn. Gij verwerpt den Vorst des levens, den Verlosser der wereld, Hem, van Wien de gansche Schrift getuigenis geeft, de groote Hoogepriester onzer ziele; Hem, op wien al de schaduwen des Ouden

Verbonds zagen. Zie, gij gelooft Mozes en de profeten, Mozes die u gezegd heeft dat God een Profeet zou verwekken gelijk hij, en dat gij Dien hooren zoudet; en de profeten, wat is de hoofdinhoud hunner schriften? zijn zij niet vol van den beloofden, en door de geloovigen van alle tijden met reikhalzend verlangen verwacht wordenden Messias? Zij toch geven ons niet alleen het hoofddoel van Zijne komst, Zijn schuldverzoenend lijden en sterven, te aanschouwen, maar tot in de kleinste bijzonderheden vinden wij bij hen van Zijne geboorte, leven, sterven en daarop volgende heerlijkheid gewag gemaakt. Het is aan de Joden dat de bewaring der beloftenissen, maar ook der bedreigingen Gods is toevertrouwd geworden, en als gij nu eens ernstig bedenkt, hoe de oordeelen Gods, aan uw volk gedaan, letterlijk vervuld zijn, o mogt u dit dan toch tot onderzoek en tot geloof bewegen. Lees het 28ste kapittel van Deuteronomium eens aandachtig na; het is nu drie duizend jaren geleden, en ziet eens hoe naauwkeurig Mozes den toestand voorspelt, in welke uwe natie zich thans bevindt; het is in het gezigt van dezen Titus-boog, stomme getuige van deze ontzagchelijke en verhevene woorden, dat ik er u bij bepaal; het volk, dat na vers 9, zou vliegen als een arend, gij weet, het is achttien eeuwen geleden dat zij *Jeruzalem* belegerden; de Romeinsche adelaar werd op zijne wallen geplant, en deed, volgens vers 52, zijne hooge en vaste muren nedervallen; en de Heer zou (zie vers 64-67) u verstrooijen onder alle volken, van het ééne einde der aarde tot het andere einde der aarde; en aldaar zoudt gij geen rust hebben; maar des avonds zoudt

gij zeggen: och! dat het morgen ware! en des morgens: och! dat het avond ware! en gij zoudt tot een schrik, tot een spot, en tot een spreekwoord onder hen zijn, vers 37. Gij werdt daar straks bij de gedachte, waaraan dit zegeteeken herinnert, met diepe smart vervuld; maar hebt gij wel ooit bedacht, hoe opmerkelijk het is dat, terwijl Titus te vergeefs de woede zijner soldaten trachtte te betengelen en hun de verwoesting van stad en tempel zocht te belletten, deze in hunnen blinden ijver, veertien honderd jaar nadat het geschreven was, eene der uitvoerigste voorspellingen van het Oude Testament letterlijk vervulden? en hoeveel voorspellingen bevat zij nog, aangaande de wederaanneming en herstelling van uw volk in hun land en in Gods gunst, die op Zijnen tijd ook heerlijk zullen vervuld worden."

Ik zweeg, in afwachting van de uitwerking mijner woorden, vreezende dat zij den Jood meer zouden verbitteren, dan overtuigen. Maar hoe werd ik verrast, toen hij mij bij de hand nam, en met bedaardheid zeide: »deze bewijzen ten betooge der waarheid uwer godsdienst, vernam ik ook aan het sterfbed van Rachel's moeder, en ook nu nog is het Rachel, die ze zorgvuldig in haar harte bewaard heeft, die ze mij vaak weenende herinnert."

Mijn oog rigtte zich op het meisje, dat doodsbleek tegenover mij stond. »Rachel," sprak ik in vervoering, »dat de God uwer vaders, dat de God der Christenen Zijn aangezicht over u doe lichten! . . . Bidt, dat gij den Heiligen Geest moogt ontvangen; bidt, dat gij Jezus Christus en Dien gekruist moogt leeren kennen, en dat God uwe kinderlijke pogingen

om uwen ouden vader te verlichten, zegenen moge!..."

»Mevrouw," hernam zij, »meermalen was bij het onderzoeken der Schriften mijn hart brandende in mij, even als bij de discipelen van den Heer Jezus, op hunnen weg naar *Emmaus*, wanneer Hij, beginnende van Mozes en de profeten, hun de Schriften uitleide, en hen leerde al wat van Hem geschreven was. Meer dan eens, als ik biddende was op het graf mijner moeder, heb ik haar lot benijd; want er was zoo iets in dat mij zeide, dat zij het doel des levens bereikt had, en nu de eeuwige ruste smaakt."

De Israëliet klemde de hand zijner dochter in de zijnen. »Gij zult leven, mijn kind," sprak hij met een afgebroken stem, »gij zult leven voor mij; buiten u heb ik niets meer op aarde; indien ik u moest missen, o! wie zou mij dan voor wanhoop bewaren!"

Rachel schudde zachtkens het hoofd, drukte de bevende hand des grijsaards aan hare bleeke lippen, en zeide: »Voor dat God mij in Zijne eeuwige ruste opneemt, zal Hij welligt den dierbaarste wensch mijns harten vervullen, en dan zult gij, mijn vader, Zijne leidingen eerbiedigen, en gelooven dat Hij in Zijne eindelooze barmhartigheid, de Zijnen alle dingen doet medewerken ten goede. Mijn vader," voegde zij er met eene bewogene stem bij, »ik ben wel jong, maar toch heb ik reeds veel geleden; maar ik weet het, het is mij goed verdrukt te zijn geweest."

Ik hoorde haar aldus spreken, en dankte God in mijn hart; want nu verstond ik, wat Paulus zegt: »als ik zwak ben, dan ben ik magtig;" ook de woorden van Jesaja kwamen mij voor den geest: »Hij zal

de lammeren in zijne armen vergaderen en in zijnen schoot dragen; en: »in een' kleinen toorn heb Ik mijn aangezicht van u een oogenblik verborgen, maar met eeuwige goedertierenheid zal Ik Mij uwer ontfermen, zegt de Heer uw Verlosser."

»Ja, mijn kind," sprak ik in hevige gemoedsbeweging, »ja, ga henen in vrede, want uwe ziel heeft zich overgegeven aan Hem, die menigvuldiglijk vergeeft; gij hebt de stem van den goeden Herder gehoord, en zijt Hem gevolgd. God heeft de schellen van uwe oogen weggenomen, en gij hebt Hem aanschouwd, die de weg, de waarheid en het leven is; deze Jezus heeft gezegd: die tot Mij komt, zal Ik geenszins uitwerpen, en Hij is magtig te verlossen die op Hem zijn vertrouwen stelt; ga dan henen in vrede! de Heer zal de tranen van uw aangezicht afwisschen; Hij zal u in de ure der beproeving staande houden en u voor wankelen behoeden; Hij zal uw geloof sterken, ten dage als gij geloofsversterking behoeft. En vrees niet, mijn kind; Hij, die het goede werk in u begonaen heeft, zal het voleindigen tot op den dag der openbaring van Jezus Christus. Maar vertrouwt op den Heer; want gij hebt geene sterkte zonder geloofsoefening, en gij zult geene blijdschap smaken zonder gemeenschap met den Heer Jezus. Bidt daarom veel, want die veel vraagt ontvangt ook veel, en gedenk aan de woorden van Paulus: »indien gij met uwen mond zult belijden den Heer Jezus, en met uw harte gelooven, dat God Hem uit de dooden opgewekt heeft, zoo zult gij zalig worden."

»Amen," antwoordde Rachel, de handen eerbiedig

vouwende, en de oogen vol uitdrukking van blijde verwachting ten hemel heffende. Eene onuitsprekelijke mengeling van onderwerping en stille verhevenheid was over dit bleek en indrukwekkend gelaat verspreid. Had de oude vader haar nu kunnen aanschouwen, hij zou getroffen zijn geweest over den troost, de blijdschap en rust, welke het geloof in Christus aan de vermoeide en belaste schonk. De grijsaard maakte van eenige oogenblikken stilte gebruik, stond op, en zijne dochter bood hem haren arm ter ondersteuning aan, en geleidde hem in het meer woelige gedeelte der stad naar hun verblijf terug.

» Vaarwel, » sprak ik, ziende, dat zij zich verwijderden, » vaarwel, morgen hoop ik u bij den vriend, die u huisvest, te komen bezoeken. » Maar ach! den volgenden dag moest ik in allerijl naar *Frankrijk* vertrekken, familie-aangelegenheden vereischten aldaar dringend mijne tegenwoordigheid. Ik bragt er een jaar vol droefheid en rouw door, maar de oude Israëliet en zijne dochter waren mij steeds voor den geest. Eindelijk het verlangen niet langer kunnende wederstaan, besloot ik eens aan den vromen man te schrijven, waarvan zij mij gesproken hadden; ik kende hem bij name; en wist, dat hij reeds vijf jaren in *Rome* afgezonderd van de wereld leefde, en zijn vermaak in liefde en weldoen vond, en dat niemand beter dan hij tot het verbrijzeld hart wist te spreken, en daarbij door gematigdheid en gevatheid de ziel tot innige overtuiging wist te leiden, ik schreef hem dan, en ontving den volgenden brief ten antwoord:

» In waarheid, Mevrouw, ik dank u voor het vertrouwen dat gij in mij gesteld hebt; - ja Christenen, door één geloof en ééne hoop vereenigd, moeten ook niet in gebreke blijven elkander als broeders en vrienden te beschouwen. Ik dank u ook dat gij begreept dat ik niet ongevoelig zou zijn voor het belang, dat gij in den ouden Israëliet en zijne dochter gesteld hebt. Zij hebben mij dadelijk de ontmoeting met u bij den boog van Titus verhaald; ik deed daarna veel moeite om uw verblijf uit te vinden; want Rachel inzonderheid verlangde zeer u weder te zien. — Thans, nu God haar tot zich genomen heeft, zal het u zeker aangenaam zijn te vernemen, dat het lieve meisje levendig doordrongen was van de toegenegenheid, door u haar betoond. In de jongste lente overleed zij, na zes maanden van langen doodstrijd, waarin ik haar dagelijks bezocht. Niet zonder aandoening herinner ik mij nog de uren aan haar leger doorgebracht, sprekende met haar over onze eeuwige belangen en haar uit Gods woord voorlezende. Meermalen verkwikte ik mij in de treffende opmerkingen van haar kinderlijk gemoed en eenvoudig geloof. Het lezen der Schrift was hare uitspanning; onbevangen en heilbegeerig was dat onderzoek, en treffend was het mij gade te slaan, hoe de getuigenissen Gods de eenvoudigen wijsheid leeren, en hoe deze jeugdige Israëlitische in korten tijd eene opregte Christin geworden was. Zij had zoo

sommige gedeelten der Schrift, die haar bijzonder troffen, en die in de langdurigheid van hare ziekte haar tot voeding en verkwikking verstrekten. Veelmalen gebeurde het, als ik afscheid van haar nam, dat zij mij vroeg haar nog eens wat te herinneren, zoo als: » Waarlijk Hij heeft onze krankheden op zich genomen en onze smarten die heeft Hij gedragen, doch wij achteden hem dat Hij geplaagd, van God geslagen en verdrukt was. Maar Hij is om onze overtredingen verwond en om onze ongeregtigheden is Hij verbrijzeld, de straf die ons den vrede aanbrengt was op Hem en door Zijne striemen is ons genezing geworden, » en » Welke overgeleverd is om onze zonden, en opgewekt om onze regtvaardiging, » en » Dewijl wij dan een' grooten Hoogepriester hebben, die door de hemelen doorgegaan is, namelijk Jezus den Zoon Gods, zoo laat ons deze onwankelbare belijdenis vasthouden; want wij hebben geen Hoogepriester die niet kan medelijden hebben met onze zwakheden, maar die in alle dingen gelijk als wij is verzocht geweest, doch zonder zonde. Laat ons dan met vrijmoedigheid toegaan tot den troon der genade, opdat wij barmhartigheid mogen verkrijgen, en genade vinden om geholpen te worden ter bekwaamer tijd. »

» Ook met de uitspraak van Paulus: » Maar de vrucht des Geestes is liefde, blijdschap, vrede, lankmoedigheid, goedertierenheid, goedheid, geloove, zachtmoedigheid, matigheid, » vond ik haar dikwijls werkzaam. Zij vroeg mij eens zoo regt

eenvoudig of ik in haar wel van die vruchten des Geestes ontdekte, aan welke men toch Gods kinderen kennen moest? Maar het was er verre af dat Rachel, niettegenstaande dat zij God wenschte lief te hebben en Zijne geboden te volbrengen, zou steunen op hare eigene verdiensten; neen! de eenige grond van haar vertrouwen was Jezus Christus, zij steunde op Zijn kruis als op het eenig anker der ziele, en gerust en blijmoedig ging zij de eeuwigheid te gemoet.

» Hare laatste krachten waren aan het eeuwig heil van haren ouden vader gewijd, hoe vurig verlangde zij, hem uit den dood in het leven te zien overgaan. Zwak en lijdende, kon zij zijne dwalingen met geen lange redeneringen bestrijden, noch treden in de spitsvindigheden, met welke de Joden gewoon zijn de overtuigendste bewijzen te ontduiken; maar zij sprak woorden tot hem uit haar hart gevloeid, en die de levendigheid van haar geloof, hare eenvoudigheid en onderwerping ten duidelijkste toonden, hetgeen ook op den grijsaard eene heilzame nitwerking had en hem geen kracht tot tegenspraak overliet, en al sprak zij weinig, zij bad te meer. Zij smeekte dat God hem zelve mogt leeren, hem zelve het jaar Zijns welbehagens mogt doen kennen en hem deze woorden des eeuwigen levens in zijne ziele mogt doen doordringen: » Geloofst en gij zult zalig worden! »

» En zou het niet langs dezen weg zijn, dat een kind het meest ten zegen voor eenen geliefden vader zijn kon, in wien het toch de meer-

dere jaren en ondervinding moet eerbiedigen, al is het voor zich zelve, Gods genade eerder deelachtig geworden?

» Op zekeren dag, lag Rachel met haar hoofd op den schouder van haren vader geleund en verzocht zij hem dringend, met eene stervende stem, dat hij over haar de christelijke zegenbede mogt uitspreken. — »Genade zij U en vrede van God onzen Vader en den Heer Jezus Christus,» zeide de oude Israeliet. Het was, in de verbijs-tering der smart dat hij deze woorden uitsprak; toen hij zweeg was zij ontslapen; haar laatste zucht was die van liefde en kinderlijke dankbaarheid, en die herinnering zal den ongelukkigen vader onvergetelijk gebleven zijn; eene geheele toekomst ligt welligt voor hem in die herinnering en in die zegenbede opgesloten. Want ik vraag u, Mevrouw, wie zou de grenzen der vrije ontfermingen Gods durven beperken; wie zou durven zeggen, dat de zaden van Gods woord, door een geliefd kind in het vaderlijk hart gestrooid, niet nog eens zouden ontkiemen en rijke vruchten voortbrengen?

» En nu, Mevrouw! vaarwel, hoezeer zou ik wenschen u persoonlijk te leeren kennen, mogt uw weg ooit hier henen geleid worden, dan durf ik mij vleijen met een bezoek te worden vereerd. Ontvang intusschen de betuiging mijner hoogachting en Christelijke toegenegenheid.»

Ik was door het lezen van dezen brief diep getroffen, en kon mijne tranen niet weêrhouden over

het vroegtijdig afsterven van haar, die mij zooveel belang had ingeboezemd; maar de Heer had haar tot zich genomen. Het speet mij dat ik van den ouden vader geene bijzonderheden meer vernomen had. Ik vereenigde mij van ganscher harte met de vrome wenschen van Rachel's vriend, en zoo dikwijls mijne gedachten naar den boog van Titus werden geleid, zeide ik met den Apostel: » Daar blijft dan eene ruste over voor het volk Gods."